

EU/63/2024

Asia: Ehdotus minkin lisäämisestä EU:n vieraslajiluetteloon ja siihen liittyvä poikkeusluvan hakeminen

Kiitämme eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaa kuulemispyynnöstä.

Euroopan komissio valmistelee unionin vieraslajiasetuksen täydentämistä ja tässä yhteydessä minkin (*Neovison vison*) lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon. Suomi pitää perusteltuna minkin lisäämistä EU:n vieraslajien luetteloon, mutta aikoo hakea poikkeuslupaa minkkien tarhaamisen jatkamiseen Suomessa vedoten EU:n vieraslajiasetuksen 9 artiklan yleiseen etuun, joiksi se katsoo elinkeinon jatkumisen ja elinkeinovapauden turvaamisen.

SEY Suomen eläinsuojelu puoltaa minkin lisäämistä EU:n vieraslajien luetteloon. Vastustamme kuitenkin jyrkästi poikkeusluvan hakemista minkkien turkistarhauksen jatkamiseen. Lisäksi pidämme tärkeänä sitä, että haitallisiksi vieraslajeiksi luokiteltujen eläinten pyytämisessä huomioidaan eläinten hyvinvointi nykyistä paremmin.

Minkki on jo määritelty Suomessa haitalliseksi vieraslajiksi ja lisätty kansalliseen vieraslajiluetteloon. Alun perin Pohjois-Amerikasta peräisin oleva minkki on päätenyt luontoomme juuri turkistarhauksen seurauksena luontoon karanneiden yksilöiden myötä. Luonnonkanta syntyi ensin Pohjanmaalle 1950-luvun alkuun mennessä ja levittäytyi yli koko Suomen kolmessakymmenessä vuodessa.

Turkistarhaus on epäeettinen elinkeino, jossa eläinten hyvinvointi ei toteudu edes lainsäädäntöön kirjattujen vähimmäisvaatimusten osalta. Minkkejä, kettuja ja supikoiria kasvatetaan tarhoilla pelkistetyissä verkkopohjaisissa häkeissä, joissa minkillä on käytössään 0,255 m² yksilöä. Eläimillä ei ole näissä olosuhteissa pienintäkään mahdollisuutta toteuttaa olennaisia lajityypillisiä käyttäytymistarpeita, joihin kuuluu minkeillä muun muassa laajoilla alueilla liikkuminen, ympäristön tutkiminen ja uiminen.

Olennaisten käyttäytymistarpeiden estyminen aiheuttaa eläimille merkittävää hyvinvoinnin heikkenemistä, mikä näkyy eläimissä eri tavoin. Esimerkiksi minkkitarhoilla todettavat häiriökäyttäytymisen muodot, kuten stereotyyppinen käyttäytyminen ja itsensä vahingoittaminen, kertovat siitä, että eläimet eivät pysty sopeutumaan elinolosuhteisiinsa. Vuoden 2024 alusta voimaan tullut laki eläinten hyvinvoinnista edellyttää sitä, että eläimillä on mahdollisuus toteuttaa olennaisia käyttäytymistarpeita. Nykymuotoinen turkistarhaus tulisi jo siltäkin osin katsoa lain vastaiseksi.

Muun muassa Suomen Eläinlääkäriliitto on syksyllä 2023 tehnyt kannanoton koskien turkistarhausta. Liitto korostaa lausunnossaan, että turkistarhaus aiheuttaa eläimille vakavia hyvinvointiongelmia ja on vastoin eläinten hyvinvointilain (693/2023) tarkoitusta. Lisäksi Eläinlääkäriliitto toteaa lausunnossaan mm. seuraavaa: ”Sen ohella, että nykymuotoinen turkistarhaus aiheuttaa kärsimystä turkiseläimille, seuraa siitä ympäristöongelmia ja vakavia terveydellisiä riskejä. Turkistarhoille levinneen lintuinfluenssa-viruksen uhkana on viruksen muuntuminen ja siirtyminen ihmiseen.”

Turkistarhausta on pyritty viherpesemään muun muassa sertifikaatein. Turkistarhoilla käytettyä sertifikaattia on kuitenkin kritisoitu laajalti hyvästä syystä. Turkisalan sertifikaatti ei ole hyvinvointimerkki, eikä se tuo eläimille helpotusta niiden elämään pienessä pelkistetyssä verkkohäkissä. Sertifiointissa on nykyisin osana ns. Welfur-auditointi. Tämä tarkoittaa sitä, että pienissä, pelkistetyissä verkkohäkeissä elävien eläinten hyvinvointia ja olosuhteita verrataan

keskenään toisiinsa. Parhaatkaan pisteet Welfur-auditoinnilla eivät merkitse sitä, että eläin olisi hyvinvoiva.

Turkistarhaus muodostaa vakavan uhan ihmisten terveydelle. Minkki on vaarallinen virusinfektioiden väli-isäntä, ja suurien eläinmäärien pitäminen ahtaasti pienissä tiloissa luo otolliset olosuhteet taudinaiheuttajien lisääntymiselle, leviämiselle ja useiden taudinaiheuttajien muuntumiselle. SARS-Cov-2 eli koronaviruksen kohdalla riski realisoitui, sillä virusta todettiin tarhatuissa minkeissä useassa maassa Euroopan alueella, esimerkiksi Hollannissa, Tanskassa ja Ruotsissa. Suomessa puolestaan minkeissä havaittiin lintuinfluenssaa, joka levisi tarhojen otollisissa olosuhteissa nopeasti. Onkin mahdollista, että seuraavia pandemioita lähtee leviämään turkistarhoilta.

Epäeettisyyden lisäksi minkkien ja muiden turkiseläinten tarhaukseen liittyy myös lukuisia ympäristöhaittoja. Turkiksia markkinoidaan ympäristöystävällisenä luonnonmateriaalina, mutta tosiasiaa niiden tuotannon hiilijalanjälki on jopa viisinkertainen keinomateriaalivaatteisiin verrattuna (Silvenius ym. 2011). Turkis on keinomateriaalia epäekologisempi myös sen elinkaareen suhteutettuna. Suomessa tarhattavien yli miljoonan turkiseläimen ulosteet myös aikaansaavat vuosittain merkittävät typpi- ja fosforipäästöt, joilla on vesistöihin rehevöittävä vaikutus etenkin paikallisesti turkistarhauksen ollessa hyvin keskittynyttä. Vuonna 2011 turkisteollisuuden ammoniakkipäästöjen arvioitiin vastaavan 7 % Suomen maatalouden ammoniakkipäästöistä (Silvenius ym. 2011). Turkis ei ole luonnollisesti hajoava tuote, sillä kaupallisesti myytävien turkisten nahka on yleensä parkittu kromilla tai muilla synteettisillä aineilla, jotka estävät niiden hajoamisen ja saastuttavat ympäristöä. Näin ollen markkinoilla olevat turkikset ovat pikemminkin ongelmajätettä, joita ei saisi missään nimessä laittaa käytön jälkeen sekajätteeseen.

Kun minkki lisättiin kansalliseen vieraslajien luetteloon, on minkkeihin siitä asti sovellettu mitä rauhoittamattomien eläinten pyydystämisestä ja tappamisesta säädetään metsästyslainsäädännössä. Käytännössä minkkiä saa nykyisin tappaa kuka tahansa ilman metsästyskorttia: myös pesimäaikana. Tämä on aiheuttanut pesimäaikana orvoksi jääville poikasille turhaa, vältettävissä olevaa kärsimystä sekä lietsonut kansalaisten keskuudessa myös suoranaista vihaa ja tarkoituksenmukaista kärsimyksen aiheuttamista eläimille. Osaamattomien tai välinpitämättömien henkilöiden toteuttama pyynti aiheuttaa vuosittain myös lukemattomien muiden eläinten turhan kuoleman tai loukkaantumisen heti tappaviin rautoihin. Muun muassa minkkien pyyntiin tarkoitettuja heti tappavia rautoja on arvioiden mukaan luonnossamme kymmeniä tuhansia. Niihin päätyvästä sivusaaliista ei pidetä lukua, joten rautojen Suomen luonnolle vuosittain aiheuttaman haitan kokoa voidaan vain arvailla.

Turkistarhauksen poikkeusluvan hakemista perustellaan elinkeinon jatkumisella ja elinkeinovapauden turvaamisella. Tosiasiassa tarhaus alana painii jatkuvien talousvaikeuksien kanssa, ja alan jatkuminen on viime vuosina mahdollistettu pitkälti mittavien valtion tukien kautta, joista ala on paikoin saanut jopa paremmin tuloja kuin nahkoja myymällä. Kauppalehden mukaan vuonna 2022 turkistarhaus oli yksi huonoiten tuottavia aloja Suomessa, sillä jopa 60 % sen piirissä toimivista yrityksistä teki tappiota (Kauppalehti 2023). Euroopassa ala on hiipuva yhä useamman valtion luovuttua epäeettisestä ja laskusuunnassa olevasta toiminnasta. Turkistuotannon viennin kokonaisarvoksi ilmoitettiin vuonna 2022 232 miljoonaa euroa. Toisaalta alalle myönnettiin korvauksia yli 50 miljoonaa euroa lintuinfluenssan vuoksi lopetetuista eläimistä, vaikka lainsäädäntö edellytti turkistarhaajia huolehtimaan haittaeläinten torjunnasta jo tuolloin. Korona-aikana turkisalalle maksettiin tukia liki 33 miljoonaa euroa (HS 2024). Turkistarhaus on viime vuosina vähentynyt Suomessakin hyvin merkittävästi. Syntyvien minkin poikasten määrä on noin puolittunut 5 vuoden aikana. Myös alan työllistävyys on vähentynyt vastaavasti.

Perustelumuistiossa todetaan: *”Suomi katsoo, että hyödyntämällä EU:n vieraslajiasetuksessa tarkoitettua poikkeuslupamahdollisuutta Suomi omalta osaltaan voi samanaikaisesti edistää luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä kunnioittaa perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta. Näin toimimalla Suomi myös edistäisi maailmanlaajuisia luonnon monimuotoisuuden turvaamista koskevia tavoitteita.”* Väite on näkemysemme mukaan täysin absurdi. Tarhaamalla epäeettisissä olosuhteissa Suomen luonnolle vierasta ja lajistollemme vahingollista eläinlajia ei edistetä luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Valtion ei tulisi mielestämme myöskään kohtuuttomasti tukea elinkeinovapauden nimissä hiipuvaa ja moraalisesti tuomittavaa yritystoimintaa.

Taloustutkimuksen toteuttaman kyselyn mukaan 83 % suomalaista ei hyväksy nykymuotoista turkistarhausta, ja valtaosa suomalaisista haluaisi kieltää tarhauksen kokonaan.

Perustuslakivaliokunta on linjannut vuonna 2013, että turkistarhaus voidaan kieltää Suomessa lainsäädännöllä perustuslain sitä estämättä. Valiokunta toteaa elinkeinovapaudesta lausunnossaan mm. seuraavaa:

”Perusoikeuksien rajoitusten hyväksyttävyyssvaatimus edellyttää, että rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Hyväksyttävyyssvaatimuksen arvioimisen kannalta merkityksellistä on, että perustuslakivaliokunta on äskettäin koe-eläintoiminnan yhteydessä katsonut eläinten hyvinvoinnin edistämisen olevan epäilemättä yhteiskunnallisesti hyväksyttävä ja erittäin painava peruste muun muassa elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan rajoittamiseen.”

ja, että:

”Perustuslaista ei valiokunnan mielestä sinänsä johdu estettä kieltää turkistarhausta, jos eduskunnan enemmistö pitäisi sitä luonteeltaan epäeettisenä toimintana ja ehdotus muutoin täyttäisi perustuslain vaatimukset. Tältä kannalta on huomionarvoista, että eräissä Euroopan maissa parlamentti on päättänyt kieltämään turkistarhauksen tai rajoittamaan sitä olennaisesti.”

SEY Suomen eläinsuojelu katsoo, että Suomen ei tule hakea poikkeuslupaa kannattavuusongelmien kanssa kamppailevan, epäeettisen sekä ihmisille ja ympäristölle riskialttiin minkkien tarhauksen jatkamiseen, vaan sen sijaan alkaa toteuttaa alan hallittua alasajoa ja kohdentaa valtion tukia turkistarhauksen tukemisen sijaan turkistarhauksen lakkauttamiseen ja tarhaajien uudelleentyöllistämiseen.

Kati White
Toiminnanjohtaja, eläinlääkäri
SEY Suomen eläinsuojelu

Lähteet

HS (2024). Turkistarhauksen hinta veronmaksajille kasvaa. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000010263630.html>

Kauppalehti (2023). Tällainen bisnes on lintuinfluenssan koettelema turkistarhaus Suomessa: 15 konkurssia viime ja tänä vuonna. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tallainen-bisnes-on-lintuinfluenssan-koettelema-turkistarhaus-suomessa-15-konkurssia-viime-ja-tana-vuonna/9e38e96c-710e-4d6e-b3f0-b2ea5c4aff73>

Luonnonvarakeskus: <https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/pienriista/minkki>

Perustuslakivaliokunta:

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=pevl+18/2013>

Rossow, H., Seppä-Lassila, L., Joutsen, S., Järvelä, T., & Tuominen, P. (2023). Turkistarhojen zoonoosit: riskiprofiili.

Silvenius, F., Koskinen, N., Kurppa, S., Rekilä, T., Sepponen, J., & Hyvärinen, H. (2011). Suomessa tuotetun minkin- ja ketunnahan elinkaariarviointi.

Suomen Eläinlääkäriliitto <https://sell.fi/suomen-elainlaakariliiton-kanta-turkkien-vuoksi-kasvatettavien-elainten-pidosta/>

Vasama, T. (2024). Tutkimus: Supikoirat kantavat erityisen monia lajista toiseen tarttuvia viruksia. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000010675666.html>

Zhao, J., Wan, W., Yu, K. et al. (2024). Farmed fur animals harbour viruses with zoonotic spillover potential. Nature (2024). <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07901-3>